

3.1 Laiškai iš niekur

Nuo seniausių laikų žmonės bendravo net ir nebūdami vienas šalia kito. Buvo laikai, kai tik baltas popieriaus lapas ir juodas rašalas palaikydavo draugystes artimų, susitikti negalinčių žmonių. Laiško laukimas buvo tarsi neapsakoma dovana, sukelianti daug gerų emocijų.

Minčių dėliojimas popieriaus lape – tai tarsi meditacija, padedanti pasakyti daugiau nei būnant šalia vienas kito ir kalbantis. Laiškuose galima atvirai pasakyti, ką jaučiame ir galvojame. Tą puikiai sugebėjo **Jonas Mekas**. Pasaulį „užkariavęs“ lietuvių menininkas, poetas, rašytojas, vadinamas JAV avangardinio kino krikštatiū. J. Mekas gimė lietuvių ūkininkų šeimoje Semeniškių kaime, netoli Biržų. J. Mekas kaip buvo, taip ir liko kaimietis iki paskutinės dienos. Jis netapo miestiečiu globalizaciniame megapolyje, kuriame galima ištirpti, tapti beveidžiu, anonimišku, be atsakomybės, be nieko.

J. Mekas buvo tradicinės tvarkos žmogus, ne modernybės. O buvimas konkrečioje vietoje, įsivietinimas yra būtent tradicinės tvarkos ir kaimiškos būties bruožas. J. Mekas visuomet palankiai žvelgė ir priėmė kitoniškus žmones. Iš šalies gali susidaryti įspūdis, kad jis buvo vakarėlio siela, visą laiką – dėmesio centre, visą laiką jo ištroškęs.

Menininkas sako: „Lietuviai yra dabar visur. Jie yra kaip bitės, renka medų iš visur. Tik tikėkimės, kad Lietuva bus jiems avilys, kad Lietuva neuždarys jiems durų. Aš žiūriu į juos kaip į mūsų langus į pasaulį. Per juos daug visa ko gero, numatyto ir nenumatyto, bet visai kitokio ir kito, į Lietuvą įkris. Bet lietuvis pasiliks lietuviu, kur jis bebūtų – Lietuvoje ir pasaulyje.“

„Laiškus iš Niekur“ Jonas Mekas 1994–1995 metais rašė Lietuvoje leidžiamame „Valstiečių laikraštyje“. Kai tėvynėje vieno intelektualinio leidinio žurnalistas menininko paklausė, kodėl jis rašo laiškus ne kokiam kultūros žurnalui, o kaimo laikraščiui, Mekas kiek susierzinęs atkirto: „Stebiuosi, kodėl jūs iki šiol nesuprantate, kad kaimas – taip pat kultūra!“

O privačiai menininkas vis sako: „Aš – ūkininko vaikas. Aš užaugau kaime, bet, kaip matot, nesu visai kvailas, maiše manęs neparduosit... Miestuos per daug cemento ir batų, batukų. Kultūra yra basose kojose. Kultūra yra šaltuos ryto rasos gintaruos. Ir arklio prunkštyme. Neužmirškime savo arklių!“

3.1 Laiškai iš niekur

Laiškai iš Niekur

Daug keliauju. Tai žmonės manęs vis klausia, iš kur aš. Tai sakau: aš gimiau ir išaugau Lietuvoj. Gyvenu Niujorke. O mano kraštas dabar yra kultūra. Tai jie žiūri į mane, mirksi: a, juokdarys. Bet aš kalbu labai rimtai. Dabar aš įdomaujuos tikrai kultūra. O kultūra yra visur ir niekur. Tai ir nutariau šituos savo laiškus taip pavadinti: Laiškai iš Niekur.

ŠEŠTAS LAIŠKAS

Pasaulis, ir Lietuva, vis daugiau ir daugiau girdi apie Jurgį Mačiūną. Kaunietis jis buvo. Gyveno ir dirbo Niujorke. Mirė vėžiu Bostone, 1978 metais. Fluxus, jo sukurtas meno judėjimas, dabar jau linksniuojamas kartu su kitais svarbiausiais dvidešimtojo amžiaus meno judėjimais, Jurgis šį žodį ištardavo „fliksus“. Angliškai jis ištiriamas „flaksus“. <...>

Jurgis visados bus lietuvis. Didelė Fluxus programos dalis susideda, išplaukia iš jo vaikystės prisiminimų – iš vaikų žaidimų. <...> Jurgio indėlis į Vakarų meno išsivystymą yra lygiai svarbus, kaip Čiurlionio! <...> Jurgis su Čiurlioniu pasitiks mus prie Rojaus Vartų ir mus įleis! Su sąlyga, aišku, kad mes dar nebūsime užmiršę savo mažų, nesvarbių dainų...

VIENUOLIKTAS LAIŠKAS

<...> Kalbant apie kalbą, aš prisiminiu neseniai savo kelionę per Japoniją. Japonai labai praktiški ir gudrūs žmonės, jie visados ir iš visko mokos. Tai buvo įdomu, kai Tokijo Seibu auditorijoje salė buvo pilna, jie paprašė, kad skaityčiau lietuviškai. Sakau, gal su vertėju, ar kaip... Ne, jie sako, mes norim girdėti tavo poeziją lietuviškai. Skaityk lietuviškai.

Tai ir skaičiau lietuviškai. Ir per visą laiką negirdėjau nei vieno garselio, nei šnipšt. Visi sėdėjo nuostabiai tyliai ir klausėsi lietuvių kalbos skambesio. Po to porą valandų kalbėjomės tikrai apie kalbą, kaip kalba susirišus su visu tautos būdu, siela, išmintim, atmintim, šaknimis, ir kaip per kalbą viskas perduodama naujom kartom, ir kaip pasidalinama su kitais, kurie visai iš kitur, kaip aš dabar čia, Japonijoje; kaip kalbos skambesys, ritmas, ištaramo niuansai atveria visą potekstinį turinį. Pamesk, prarask kalbą – ir pasidarysi, pamažu, lėtai, jau kitas, ir prapulsi kitame ir kitur. <...>

3.1 Laiškai iš niekur

ŠEŠIOLIKTAS LAIŠKAS

Iš Dienoraščių

Gruodžio 23 d., 1972 m.

<...> Aš galvoju apie Lietuvą. Apie Lietuvos gamtovaizdį, nieku labai ypatingą, paprastą.

<...> O mūsų gamtovaizdis neturi didelių gamtos stebuklų. Nei didelių kalnų, nei įspūdingų slėnių, nei didelių, žemyn puolančių upių.

<...> Aš galvoju, kad visai nesvarbu, kokioj gamtoj, kokiam gamtovaizdy žmogus, tauta gyvena. Kas svarbu, yra tai, ką jis į tą gamtovaizdį įdeda.

O, mes daug daug įdėjom į savo nedidelį, kuklų, paprastą gamtovaizdį. Mes jį padarėm šiltą, trapų, mielą, lyrišką. Mes jį tokį savo dainom padarėm, savo medžio išdariniais mes tokį jį padarėm, savo poezija, savo kiekvienu judesiu ir kiekvienu palietimu mes tokį jį padarėm.

Jis buvo vienišas, ir neįdomus, ir paprastas. Bet lietuvis savo sielą į jį įdėjo, visus savo prisiminimus ir svajas į jį sudėjo, jį savo svajom apdažė, svajų ir ilgesio dažais apdažė, ir jis augo ir augo, ir keitės ir keitės, su kiekviena karta, ir vis gražesnis ir vis gražesnis darėsi, šitas paprastas Lietuvos gamtovaizdis, šitie laukai, šitos nedidelės kalvelės, šitie laukų rėžiai, vytelių krūmeliai.

Taip, taip. Mes tiek grožio gamtoj ir aplinkoj terasim, kiek mes patys iš savęs jon įdėsime, pačia širdimi.

Jonas Mekas

1. Perskaitykite ištraukas ir atsakykite į klausimus.

1. Kokia yra laiškų prasmė? Ar šiuolaikinėje kultūroje vis dar populiari rašyti laiškus? Kodėl?
2. Apibūdinkite J. Meko asmenybę. Ką apie jį sužinojote iš perskaitytų tekstų?
3. „Šeštame laiške“ kalbama apie Jurgį Mačiūną. Pasidomėkite šiuo menininku. Kodėl J. Mačiūnas lyginamas su M. K. Čiurlioniu?
4. Ką J. Mekas apie lietuvių kalbą rašo „Vienuoliktame laiške“? Ką jis sužino viešėdamas Japonijoje?
5. Kokius pamąstymus apie Lietuvą menininkas išdėsto „Šešiolikto laiške“?
6. „Šešiolikto laiške“ J. Mekas daug kalba apie Lietuvos gamtovaizdį. Kaip manote, kodėl? Kuo jis ypatingas?
7. Kaip manote, ar Lietuvos gamta šiandien keičiasi? Kas ir kaip ją keičia?

